

I

Augustinus, s. 164

Joku tietysti sanoo, että ei tahdo osallistua toisten ihmisten tekemiin synteihin. Ikään kuin minä olisin sanonut: hei, tulepa tänne, niin osallistutaan muiden synteihin. En tietenkään tarkoita tätä, sillä tiedänhän minä, mitä apostoli opettaa. Sen sijaan sanon näin. Älä hylkää Jumalan laumaa, jossa lampaat ja vuohet ovat sekaisin, muiden tekemien syntien vuoksi, vaikka ne olisivatkin todellisia syntejä eivätkä sinun kuvitelmaasi.

Älä lähde pois Herran pelloilta niin kauan kuin tähkien puinti on käynnissä; älä revi Herran verkkoa, kun hyviä ja huonoja kaloja ollaan vasta vetämässä rannalle (Matt. 13: 24-30; 13:47-49). Kysyt: Miten sitten voin sietää syntiä, jonka olen saanut tietooni? Mutta eikö ole parempi sietää sitä kuin joutua kirkon ulkopuolelle? Minä kerron, miten voit sietää syntiä. Pidä mielessä, mitä apostoli sanoo: Jokaisen on kannettava oma kuormansa. Tämä lause vapauttaa sinut. Et sinä tule osalliseksi tuon ihmisen ahneudesta, vaan tulet hänen kanssaan osalliseksi Kristuksen ateriasta. Vai haittaako sinua jotenkin se, että olet hänen kanssaan osallinen Kristuksen ateriasta?

Apostoli sanoo: ”Se, joka syö ja juo arvottomasti, syö ja juo itselleen tuomion.” Huomaa: itselleen, ei sinulle.

II

Syrjäseutujen surkeutta

Kirje 20* Fabiolalle

Kirje 20* kuvaa Augustinuksen uran suurimman virheratkaisun syineen ja seurauksineen.¹ Kirjeen teksti on tunnettu vasta suhteellisen vähän aikaa, sillä sen löysi itävaltalainen tutkija Johannes Divjak vasta vuonna 1975 tutkiessaan Augustinus-käsikirjoituksia Marseillessa. Divjak löysi kaksikymmentähdeksän kadonnutta ja ennestään tuntematonta Augustinuksen kirjetä. Näistä kirje 20* on ehkä vauhdikkain ja jännittävin: sekoitus uutisreportaasia, villin lännen tunnelmaa ja mafiajuonittelua.

Augustinus kertoo siinä seikkaperäisesti omassa piispantalossaan kasvattamansa Antoninuksen elämäntarinan. Rikkinäisen perheen pojasta tuli nuorena ja kokemattomana piispa Fussalan syrjäiseen maaseutukylään (castellum), jonka arvellaan sijainneen Hipposta viitisenkymmentä kilometriä kaakkoon. Huikkea tilaisuus tärvääntyi nuorukaisen käsissä laajamittaiseksi skandaaliksi, joka kesti vuosikausia eikä ollut millään tavalla päättynyt tämän kirjeen kirjoitushetkellä: Antoninuksesta tuli Fussalaan piispa vuonna 411 ja kirje on kirjoitettu vuonna 422/423. Kirjeen vastaanottaja on Fabiola, rikas italialainen ylhäisörouva, jonka turviin Antoninus on paennut ja jolle Augustinus nyt haluaa valottaa tapauksen todellisen laidan.

Kirje kuvaa värikkäästi Pohjois-Afrikan maaseudun kirkollisia oloja, joista Fussalan Antoninuksen tapaus on tietysti ääriesimerkki. Augustinukselle erityisen kipeää oli, että hän oli itse valinnut Antoninuksen Fussalan piispaksi. Kitkerä lisämauste oli, että Fussala kuului niihin seurakuntiin, jotka olivat vuonna 411 keisarin määräyksestä siirtyneet katolisen kirkon omistukseen. Entisten donatolaisten kristittyjen, jotka olivat uskoneet oman kirkkonsa pyhyyteen ja pitäneet katolisia luopioina, ei varmaan ollut helppo uskoa katolista kirkkoa siksi rakkauden ja Pyhän Hengen yhteisöksi, joksi Augustinus oli sitä kuvannut – ainakaan Fussalassa.

Augustinus tervehtii uskovaa, kunnioitettua ja ylhäistä rouva Fabiolaa, tytärtään Herrassa.

1. Hyvän veljeni välityksellä vastaanotin ilolla kirjeesi. Kunpa voisin vastata tervehdysiisi ilman tympeitä uutisiani. Tilanne on nyt kuitenkin sellainen, että masennus piinaa ensinnäkin minua itseäni ja lisäksi joudun tuottamaan häiriötä sinunkin mielenrauhaasi. Pyydän, että sietäisit minua kärsivällisesti, samalla

---

¹ CSEL 88, 94–112. Johannes Divjakin editoimat ja julkaisemat kirjeet on numeroitu erikseen, ja ne on merkitty asteriskilla. Myös ep 209 Rooman piispa Caelestinukselle käsittelee lyhyemmin Antoninuksen tapausta.

tavoin kuin vaellat Kristuksen armossakin sinnikkäästi loppuun asti. Tiedän, että kirjeeni eivät ole milloinkaan olleet sinulle taakaksi, vaan pikemminkin iloksi. Anna siis anteeksi tämä kirje, sillä se sisältää paljon sellaista, mikä tulee tuottamaan sinulle tuskaa. Pyydän, että Kristuksessa ja vastavuoroisessa rakkaudessa jaat suruni kanssani ja rukoilet Herraamme ja Jumalaamme, että hän antaisi meille lohtua tähän tilanteeseen.

2. Sain kuulla, että olet hyväntahtoisesti ja hurskaasti ottanut huostaasi rakkaan poikani ja piispakollegani Antoninuksen. Olet tukenut hänen varatonta vaellustaan tyyppilliseen tapaasi, kristillisen ihmisrakkauden liikuttamana. Tahdon sinun tietävän, millaiset ovat minun suhteeni Antoninukseen ja hänen minuun, millaisia velvollisuuksia minulla on häntä kohtaan ja mitä tahtoisin sinulta pyytää.

Hän tuli pienenä poikana Hippoon äitinsä ja isäpuolensa kanssa. He olivat niin köyhiä, ettei heillä ollut varaa edes jokapäiväiseen ruokaan. Lopulta he päätyivät hakemaan apua kirkon suojista. Sain tietää, että Antoninuksen isä oli vielä elossa ja että hänen äitinsä oli eronnut miehestään ja mennyt yhteen toisen kanssa. Sain kuitenkin suostuteltua miehen ja naisen siveyslupauksiin. Niinpä mies liittyi poikansa kanssa luostariveljestykseen ja äiti otettiin kirkon avustamien köyhien luetteloon. Näin he kaikki tulivat Jumalan armosta minun vastuulleni.

Aika kului. En viivy yksityiskohdissa. Mies kuoli. Nainen ikääntyi. Poika kasvoi. Tovereidensa kanssa hän pääsi lukijan (*lector*) virkaan ja alkoi jo osoittaa sellaisia lahjoja, että veli Urbanus, yksi silloisista papeistani ja luostarin esimies, nykyään Siccan piispa, tahtoi erään matkani aikana panna hänet papin virkaan yhdelle alueeni vauraalle maatilalle.² Olin lähtiessäni pyytänyt Urbanusta huolehtimaan tilalle jonkun. Paluutani ei olisi tarvinnut odottaa, sillä naapuriseurakunnan piispa olisi voinut vihkiä miehen. Vihkimyksestä ei kuitenkaan tullut mitään, koska tuo piispa vetäytyi hankkeesta. Sain sitten jälkepäin kuulla asiasta ja aloin ajatella, että poika pitäisi välttämättä saada johonkin vastaavaan virkaan. Syynä ei ollut se, että olisin tuntenut hänet niin hyvin kuin minun olisi pitänyt, vaan hänen esimiehensä Urbanuksen antama suositus.

3. Ajan myötä tuli selväksi, että en kyennyt yksin selviytymään laajan seurakunta-alueeni hallinnosta, sillä Donatuksen puolueesta alkoi siirtyä runsain joukoin ihmisiä kirkkoomme.³ Näin kävi kaupungissa, mutta myös maaseudulla. Kun olin neuvotellut asiasta veljien kanssa, päätin, että Fussala-nimiseen kylään, joka kuului Hippon piispan alaisuuteen, tulisi vihkiä joku piispaksi. Hän saisi vastuulleen kyseisen alueen. Lähetin asiasta anomukset priimakselle.⁴ Hän tulikin Fussalaan, mutta sitten pappi, jota olin mielessäni jo ajatellut tähän tehtävään, häpyi viime hetkellä paikalta. Jos olisin toiminut viisaasti, enkö olisikin lykännyt näin tärkeää hanketta myöhemmäksi? Mutta pelkäsin, että jos tuo kunnioitettu vanhus olisi lähtenyt luotamme tyhjin toimin, etenkin kun hän oli hädin tuskin kyennyt tekemään niin pitkän matkan, se olisi särkenyt niiden ihmisten sydämet, joille oman piispan saaminen oli välttämätöntä. Lisäksi uumoilin, että moni saattaisi joutua kirkon vihollisten pettämäksi, kun toimintani olisi paljastunut saamattomaksi ja naurunalaiseksi. Antoninus oli tuolloin paikalla. Koska olin kuullut, että hän osaa myös puunia, uskoin hyödylliseksi tarjota häntä virkaan vihittäväksi. Tarjoukseeni tartuttiin. Fussalan kristityt eivät olleet itse häntä pyytäneet, mutta he eivät kehdanneet asettua vastahankaan, koska ajattelivat, että Antoninus oli yksi niistä veljistäni, joihin olin kiintynyt.

4. Sälytin siis melkoisen taakan nuorukaisen harteille, vaikka hän oli tuskin kahdenkymmenen vuoden ikäinen eikä ollut saanut sitä ennen kokemusta mistään papinvirasta. Muutenkaan en juuri häntä tuntenut, vaikka olisi pitänyt. Nyt jo huomaatkin vakavan virheeni.

Nuorukainen säikähti ensin hänelle langennutta äkillistä piispanvirkaa, kun hän ei ollut ansioitunut missään aiemmassa virassa. Sitten hän tajusi, että hänellä oli nyt alaisina pappeja ja seurakunta. Kuten tapahtumat

---

² Pohjoisafrikkalaiset suurtilat (*fundum*) olivat itsenäisiä kyläyhteisöjä, joilla oli Augustinuksen aikaan omat pappinsa.

³ Augustinus tarkoittaa donatolaisia.

⁴ Numidian alueen piispojen johtajana toimi priimas, Karthagon Aurelius, jota Augustinus nimittää kunnioittavasti vanhukseksi (*senex*).

osoittavat, hänen sydämensä paisui röyhkeästä vallantunteesta, eikä hän opettanut ketään sanalla vaan toimi pakkovallan nojalla. Hän sai ilonsa siitä, että häntä pelättiin, mutta ei rakastettu.

5. Luonteensa mukaisesti hän kokosi ympärilleen myös kaltaisiansa tyyppisiä. Luostariyhteisössäni oli eräs kirjuri, kurja ihminen, joka surukseni hylkäsi minut ja yhteisönsä. Häntä halveksittiin yleisesti, sillä hänet oli löydetty yksinään juttelemasta eräiden sisarten kanssa sopimattomaan vuorokaudenaikaan ja luostariyhteisön johtaja oli rangaissut häntä raipoilla. Paettuana yhteisöstä hän hakeutui äkkiä tuon puheena olevan piispa Antoninuksen seuraan, joka vihki hänet papiksi minulta kysymättä ja minun tietämättäni. Koko juttu oli jo tapahtunut, ennen kuin kykenin edes uskomaan tällaista mahdolliseksi – huolimatta siitä, että sain tiedon asiasta luotettavalta taholta.

Usko pois, että en voi sanoin kuvata, millaisen ahdistuksen valtaan silloin sydämessäni jouduin, kun aloin pelätä, millaista tuhoa Antoninus saisi aikaan seurakunnassaan. Kuultuani asiasta tein kyllä kaikkeni, jotta Antoninus olisi saanut tietää uutta pappiaan koskevat syytökset minun yhteisöstäni ja jotta hän ei suostuisi yhteyteen tuon papin kanssa, vaan palauttaisi tämän kotiseudulleen, sinne, mistä oli minunkin luokseni tullut. Näin sitten tehtiinkin, mutta jotenkin taas minun selkäni takana nuo miehet solmivat uudelleen yhteyden ja tuttavalliset välit. Antoninus vihki diakoniksi erään toisen miehen, jonka oli kyllä saanut yhteisöstäni oikean järjestyksen mukaan, mutta diakoniksi päästyään tuokin mies paljastui häiriköksi.

6. Näiden kahden kirkon virkaan vihityn miehen, papin ja diakonin; seurakunnan taloudenhoitajan (*defensor ecclesiae*) ja erään toisen suojattinsa, entisen sotilaan tai karkurin, avulla Antoninus piti valtaa.⁵ Kun hän tarvitsi avukseen hieman suurempaa joukkoa, hän käytti niitä kylän miehiä, jotka hän oli itse nimittänyt sinne yövahdeiksi. Jokainen, joka viitsii lukea Hippossa kokoontuneen piispojen kokouksen pöytäkirjat – itsekin olin läsnä tuossa kokouksessa – voi havaita, millaisia kärsimyksiä he aiheuttivat kylälle ja sen lähiympäristölle. Pöytäkirjoihin on koottu lukuisten ihmisten kirjallisia anomuksia. Niistä voi löytää kurjuutta täynnä olevia valituskirjeitä köyhiltä miehiltä ja naisilta ja, mikä vielä pahempaa, leskiltä, joita ei mikään voinut pelastaa noiden miesten ryöstelyltä, riistolta ja sanoinkuvaamattomilta rikoksilta; ei auttanut edes Raamatun nimenomainen käsky leskien turvaamisesta, eikä heidän korkea ikänsäkään heitä suojannut.

Omistaja sai heittää hyvästit kaikelle, mikä joutui heidän käsiinsä: rahat, kalusteet, vaatteet, eläimet, sato, puutavara ja jopa kivet vietiin pois. Joidenkin kodit takavarikoitiin, toisten taas purettiin, jotta niistä saataisiin materiaalia uusiin rakennushankkeisiin. Jotkut myivät Antoninukselle tavaraa, mutta eivät koskaan saaneet maksua. Joidenkin tiluksille tunkeuduttiin ja peltojen sato vietiin muutaman vuoden ajan, ja sitten pellot palautettiin omistajilleen. Jotkut tilat omittiin ja omistettiin jopa piispan virallisen käskyn nojalla.

7. Niiden rikosten lisäksi, jotka on kirjattu asiakirjoihin, on monia muitakin. Itsekin olen kuullut niistä osan tuon seudun väestöltä, joka sai kaikesta kärsiä. Niitä ei enää puoliääneen kuiskita vaan huudetaan ääneen. Niissä riittäisi materiaalia oikeudessa todistettavaksi, jos vain löytyisi sellainen oikeusistuin, missä olisi riittävästi tuomareita ja missä tuomarit jaksaisivat istunnoissaan kuulla sen kaiken valitusten määrän, kun jo yksistään niitä juttuja, mitkä itse olin kuulemassa ja merkittiin kirkon arkistoihin, tuskin kukaan jaksaa kahlata läpi.

Näistä ilkteoista vain harvat on sovitettu, ja useimmat on painettu villaisella tai odottavat vielä käsittelyään, osaksi sen takia, että niiden tekijöitä ei ole tavoitettu. Mitä tulee noihin kirkon viranhaltijoihin, pappiin ja diakoniin, heidän kuulemistaan piispallisessa tuomioistuimessa on lykätty ja lykätään edelleen. Miksi näin on, veisi liiaksi aikaa selvittää. Meillä on kuitenkin Antoninuksen sanat siitä, että hän on kehottanut näitä tulemaan piispan eteen, kuuluivathan he hänen joukkoonsa. Hän itse on tunnustanut haluavansa heidän tulevan vastaamaan teoistaan.

---

⁵ Seurakunnissa oli monin paikoin erityinen ”kirkonpuolustajan” (*defensor ecclesiae*) virka. Tässä maallikkovirassa hoidettiin mm. seurakunnan talous-, laki- ja järjestyksenpitoasioita. Kirjeen lopussa käy ilmi, miten virkaa saatettiin käyttää väärin (20*.29).

8. Minä annoin Antoninukselle käskyn palauttaa kaiken, minkä hän oli ottanut, mutta halusin kuitenkin pitää hänen piispanvirransa ja alueensa ehjänä ja koskemattomana. Näin tahdoin kantaa huolta siitä, että hänen tekonsa eivät jäisi kokonaan rankaisematta, niin että hän vain jatkaisi itse samaan malliin tai että muut seuraisivat hänen esimerkkiään. Samalla päätin kuitenkin, että Antoninuksen tulee jatkaa virassaan jollain muulla alueensa paikkakunnista, jotta ei voitaisi sanoa, että hänet olisi siirretty virassaan muualle vastoin kirkon säädöksiä. Tämä päätös takasi sen, että hän ei enää hoitaisi työtään Fussalan ihmisten parissa, jotka eivät häntä enää sinne halunneet. Minun mielestäni tämän päätöksen etuna on, että tuo mies ei enää asu sillä paikkakunnalla, missä hänen läsnäolonsa on herättänyt asukkaissa katkeraa ja vaarallista vihaa. Ilmoitin päätökseni myös sen, että hänen ei tulisi osallistua ehtoolliselle, ennen kuin hän olisi palauttanut ottamansa omaisuudet. Antoninus itse hyväksyi päätökseni, eikä esittänyt vastalauseita. Muutaman päivän sisällä hän korvasi velkarahalla riistämänsä omaisuudet, jotta pääsisi taas Herran pöytään.

Lisäksi Antoninus vapautettiin hyvin todennäköisin syin syyteistä neljässä raskaassa ja törkeässä raiskaustapauksessa. Näitä syytteitä eivät esittäneet tai järjestelleet Fussalan ihmiset, vaan jotkut muut, jotka kantoivat hänelle kaunaa. Monet veljeni ja poikani, jotka olivat jo pitkään kansani valitelleet Antoninuksen tilannetta, olivat veljellisellä tavalla onnellisia ja iloisia näistä kaikista häntä koskevista päätöksistä.

9. Tässä vaiheessa Antoninus pyysi kirjallisesti kunnioitetulta vanhukseltamme, Numidian priimakselta, että tämä lykkäisi Fussalan seurakunnan pyynnön täytäntöönpanoa, kunnes hänen asiansa olisi kunnolla käsitelty piispainkokouksessa. Fussalalaiset olivat nimittäin kiihkeästi vaatineet, että heille vihittäisiin uusi piispa. Antoninus sai lykkäyksensä. Kun piispainkokous sitten kokoontui, kaikki paikallaolijat kannattivat yksimielisesti minun päätökseni täytäntöönpanoa. Nytkään Antoninus ei esittänyt vastalauseita, minkä hän olisikin tehnyt jo myöhässä, koska ei muutamia kuukausia aiemminkaan ollut niitä päätökseni esittänyt.

Kunnioitettu vanhus lähetti sitten Fussalaan piispoja, joiden johdolla tulisi äänestämällä valita, kuka vihittäisiin sinne uudeksi piispaksi ja lähetettäisiin sieltä priimaksen vihittäväksi. Näin toimittiin. Mutta kun vihkimispäivä koitti, silloin Antoninuksen mieleen pälkähti ruveta esittämään vastalauseita. Hän luopui niistä, kun kunnioitettu vanhus oli ensin puhunut hänelle järkeä ja koska tajusi, että vastalauseiden esittäminen niin vanhoista häntä koskevista päätöksistä olisi siinä vaiheessa jo turhaa. Antoninus myöntyi siihen, että hän saisi hallintaansa ne kahdeksan pikkuseurakuntaa (*plebes*), jotka eivät syystä tai toisesta olleet lähettäneet edustajaa Fussalan piispanvaaliin. Kylvääkseen jälleen riitaa Antoninus kuitenkin vaati, että niistä pikkuseurakunnista, jotka olivat olleet paikalla uutta Fussalan piispaa valittaessa, lisättäisiin yksi hänen nimiinsä ja mainittaisiin priimaksen nimityskirjeessä. Kyseessä oli Togonoetumin suurtila (*fundus*). Sinne hän nyt suunnitteli piispanistuintaan, ja sieltä käsin hän ajatteli hallitsevansa noita muita kyliä.

10. Tuo suurtila on oli kuitenkin niin lähellä Fussalaa, että Antoninus selvästi etsi vain uutta tilaisuutta hankkia riitaa ja häiritä seurakunnan rauhaa. Kaiken lisäksi tilan työläiset, jotka tunsivat tämän lähikylän Antoninuksen jo entuudestaan ja olivat muiden mukana saaneet kärsiä hänen edesottamuksistaan, kirjoittivat tilan omistavalle rouvalle, että jos hän sallisi Antoninuksen aikeet, he muuttaisivat välittömästi muualle. Samoin he pyysivät kirjeitse minua puuttumaan asiaan. Niinpä sekä tilanomistaja että minä kirjoitimme kunnioitetulle vanhukselle näiden ihmisten puolesta.

11. Kun Antoninus tajusi, että ei saisi Togonoetumia itselleen, hän päätti lähteä meren yli Roomaan. Mukanaan hänellä oli suosituskirje, jonka oli saanut tuolta kunnioitetulta vanhukselta aiemmin, ei tässä tilanteessa, vaan silloin kun arvon priimas vielä vilpittömästi luotti Antoninukseen. Tuolloin miehellä ei vielä ollut kontollaan mitään, ja hän oli halunnut käydä Roomassa vapauttaakseen ihmisiä, jotka olivat pretoriaaniprefektin käskynhaltijan pidättämiä – Fussalan koettelemuksista ja asukkaiden viattomista kärsimyksistä ei ollut asiakirjoissa vielä mitään, mistä priimas olisi voinut tietää asioiden laidan.⁶

Antoninus antoi siis asian kunnioitetun pyhän isä Bonifatiuksen käsiteltäväksi, ja valehteli olleensa ehtoollisyhteydessä siitä lähtien, kun olin antanut oman päätökseni hänen jutussaan. Kuten edellä sanoin, hänet erotettiin ehtoollisyhteydestä, kunnes hän maksaisi fussalalaisille takaisin ottamansa omaisuuden.

---

⁶ Pretoriaaniprefektin käskynhaltija, lat. *vicarius*, oli korkea keisarillisen hallinnon edustaja.

Hän maksoi kyllä rahat muutamien päivien kuluttua, mutta joitain päiviä siinä kuitenkin kului, ennen kuin hän pääsi ehtoolliselle. Antoninus jätti muutenkin kertomatta koko tapahtumien kulun, joka olisi ollut välttämätön tietää, ja siksi hän saikin Roomasta vain hyvin varovaisen päätöksen mukaansa.

12. Muistossa kunnioitettu isä Bonifatius nimitti näet juttuun tuomarit, jotka tutkisivat, oliko Antoninuksen väitteillä todellisuus pohjaa, oliko hän kertonut asioiden todellisen laidan ja vastasiko hänen valituksensa sisältö totuutta. Vasta sitten kun kävisi ilmi, että hän ei ole syyllinen niihin asioihin, joiden vuoksi hänet oli Fussalasta hyllytetty, hän pääsisi takaisin virkaansa tuossa seurakunnassa. Bonifatiuksen nimeämistä tuomareista ne, jotka pystyivät, kokoontuivat eräällä Numidian paikkakunnalla, Tegulatan seurakunnassa. Muitakin piispoja, joita ei ollut nimetty tähän juttuun, oli siellä paikalla eräissä muissa asioissa, ja vaikka Antoninuksen vaatima määrä piispoja ei ollut paikalla, hän sanoi tyytyvänsä koolla olevien piispojen määrään.

Mekin olimme siellä, minä ja veli Alypius, saatuamme priimakselta kirjeen. Emme tietenkään olleet siellä uudestaan Antoninuksen tuomareina – sehän olisi ollut täysin sopimatonta – vaan perustelemassa omia päätöksiämme asiassa, mikäli tarvetta olisi. Nekin perustelut päättyisivät sitten apostolisen istuimen eteen. Sitten Antoninuksen mukana olevat asiakirjat luettiin. Sen jälkeen Numidian priimas, vanha Aurelius, selvitti, mistä syystä oli aikanaan vihkinyt Fussalaan piispan. Selonteossaan hän kertoi julki kaiken, minkä Antoninus oli jättänyt mainitsematta Roomassa ja siten onnistunut saamaan sieltä niinkin varovaiset päätökset mukaansa, koska ei ollut totuudenmukaisesti kertonut tapahtumien kulkua.

13. Sitten piispa Antoninus pyysi, että sisään astuisi Fussalan seurakunnan lähettämä pappi. Kun pappi oli kutsuttu sisään, luettiin Fussalan pappien ja seurakuntalaisten kirjeet. Nuo kirjeet olivat tulvillaan häneen kohdistuvia kamalia kanteluita, ja niiden takia fussalalaiset kieltäytyivät kaikin tavoin ottamasta häntä enää piispakseen; oli oikeus ja kohtuus, että he olivat päässeet miehestä eroon. Kun Antoninus kuuli tämän, hän ei uskonut, että kirjeet olivat peräisin Fussalasta, vaan pyysi kunnioitettua vanhusta ottamaan mukaansa joitain siitä piispajoukosta, jonka johdossa hän oli, ja itse lähtemään noille seuduille ja kuulemaan sikäläisten pappien ja kansan mielipiteitä. Antoninus ehdotti, että jos fussalalaiset tosiaan kieltäytyisivät ottamasta häntä vastaan, hänelle annettaisiin niiden kahdeksan kylän lisäksi, jotka hänellä jo oli, vielä Togonoetumin kylä, vastoin sen asukkaiden tahtoa. Antoninus ehdotti myös, että kunnioitettu vanhus pyytäisi minua kirjaamaan virallisesti pöytäkirjoihin hänelle antamani kahdenkeskisen lupauksen: olin näet luvannut hänelle vielä viisi muutakin kylää, jos hän jättäisi Fussalan rauhaan.

14. Sen olisin ilman muuta tehnytkin, jotta olisimme saaneet asian rauhassa loppuun, ellen olisi tiennyt, että Togonoetumissa vastustettiin Antoninusta ainakin yhtä paljon kuin Fussalassa ja että tilanomistaja ei myöntäisi tällaiseen siirtoon. Myös kunnioitettu vanhus Aurelius tajusi tämän. Vanhus kuitenkin lupasi tuossa istunnossa suostua Antoninuksen pyyntöön ja lähteä Fussalaan. Sen sijaan Togonoetumin suurtilasta Antoninus ei saanut mitään kirjallista lupasta.

Samaisen piispa Antoninuksen jutun käsittelyn loppuosa koostui siitä, miten Fussalaan lähtevän piispakollegion tulisi päättää jatkotoimista kuultuaan fussalalaisten vastaukset.

15. Muutaman sovitun päivän jälkeen lähdettiin Fussalaan. Aureliuksen mukana oli kaksi niistä piispoista, jotka hän oli pyytänyt mukaansa kaupungissa, ja jotka olivat hänen alaisiaan piispoja Fussalan lähistöltä, ja vielä kolme muuta, jotka etiketin mukaan ovat priimaksen seurueena.

Minä en ollut mukana. En uskaltanut tulla enää fussalalaisten näkökselle, kun olin alunperin saanut heidät rauhoittumaan nimittämällä heille oman piispan, ja sitten tuo piispa olikin osoittautunut häiriköksi ja tuottanut heille vain uusia murheita. Niinpä minustakin oli tullut Fussalassa inhon kohde, sillä minä olin säilyttänyt heidän harteilleen tuon maanvaivan. Ihmiset eivät tyytyneet kuiskimaan matalalla äänellä vastalauseitaan, vaan huusivat jo suoraa huutoa ja karjuivat siellä raivoissaan. Myös Antoninus itse piti minua vihamiehenään ja suhtautui minuun epäluuloisesti, kiittämätön kun oli.

Myös veli Alypius jäi pois piispojen seurueesta ja palasi omiin töihinsä.

16. Fussalan kylän väkeä kokoontui sitten hanakasti ja sankoin joukoin kuuden piispan kuultavaksi. Seurakunnan asenne oli juuri sellainen kuin sen papin Tegulataan tuomasta kirjeestä oli käynyt ilmi, ellei jopa vihaisempi ja katkerampi. Antoninus oli muuten uhkailnut etukäteen seurakuntaa ennen kuulemistilaisuutta. Niistä asioista ei ole tarpeen sinulle kirjoittaa. Jos vähän pehmität häntä, hän saattaa kertoa niistä sinulle itse, mutta ainakin kirjeeni tuojat voivat tehdä Antoninuksen uhkauksista tarkkaan selkoa, kunnioitettu rouva.

Kun väkijoukkoa oli yhden päivän ajan kuultu riittävästi sen selvittämiseksi, mitä ihmiset hänestä siellä ajattelivat, ihmiset alkoivat jankuttaa ja vaatia piispaansa paikalle, koska hän ei ollut läsnä tässä ensimmäisessä kyselyistunnossa.⁷ Pidettiin yksi päivä taukoa, ja sen jälkeen piispan läsnäollessa tuotiin runsaasti seikkoja Antoninusta vastaan, paljon oli huutoakin, ja kaikki kirjattiin muistiin.

17. Tässä vaiheessa priimas lähetti minulle kirjeen ja pyysi, että tulisin tapaamaan häntä jonnekin, missä voisimme kaikki miettiä, mitä seuraavaksi tehdä. Matkalla tuohon kokoukseen sain kirjeen tuolta kunnianarvoisalta rouvalta, joka omistaa Togonoetumin suurtilan. Omistajan mukaan eräs hänen alaisistaan oli kirjoittanut hänelle, että kunnioitettu priimas olisi sanonut kuulleen piispa Antoninukselta rouvan suostuneen siihen, että Togonoetum siirrettäisiin Antoninuksen piispanvaltaan. ”Tämä on minulle uutta”, kirjoitti omistaja, ”pikemminkin on niin, että kun hän Antoninus tuli luokseni, hän pyysi, että minä en suostuisi tähän siirtoon”. Tämän kirjeen säilytin mukana, sillä pidin sitä hyvin tärkeänä. Vaikka näet tiesinkin, että Antoninus oli toiminut näin, minulla ei ollut ollut keinoa osoittaa tätä todeksi, mikäli hän kiistäisi kaiken, eikä tuo korkea-arvoinen nainen olisi paikalla todistamassa.

18. Kokoonnuimme siis paikkaan, joka oli noin viidentoista kilometrin päässä Fussalasta, sillä sinne minä en halunnut mennä. Yritimme kaikki kykyjemme mukaan keskustella hänen kanssaan siitä, että hän ei katolisena piispana enää aiheuttaisi lisää sekasortoa ja hämminkiä katolisissa kristityissä. Kun sitten ruvettiin puhumaan tuosta Togonoetumin suurtilasta, otin esiin rouva tilanomistajan kirjeen. Kun kirje oli luettu, kaikki paikalla olevat veljet ja piispakollegani kauhustuivat ja alkoivat ankarasti nuhdella Antoninusta. Hän vastasi, että ei ollut sanonut niin. Tilanne oli ollut sellainen, että kun omistaja oli aiemmin sanonut, että ei antaisi Antoninukselle tilaansa, hän ei ollut halunnut anella, vaan ärtynyt ja tokaisnut: ”Jos et tahdo, niin älä sitten myönnä. En minäkään sitä halua.” Sitten Antoninus sai keskustelun kääntymään sen pohtimiseen, olisiko mahdollista, että Togonoetumin sijaan hän saisikin kaksi muuta kylää ja että sitten hän ei enää tuottaisi mitään hankaluuksia niille seurakunnille, joita Fussalan uusi piispa jo johti. Tästä ei kuitenkaan tullut mitään: kaikki puhkesivat ankariin vastalauseisiin.

19. Meitä oli siellä koolla myös miehiä niistä kahdeksasta kylästä, jotka hänelle oli määrätty ja joissa hän oli hoitanut virkaansa kiistoja herättämättä. Sen paikan vuokrannut viljelijä (*conductor*) oli kutsunut meidät sinne. Antoninuksen kanssa käytiin siellä pitkät, mutta turhat keskustelut. Olin ottanut mukaani myös muita Togonoetumin tilanomistajan kirjeitä. Olin selostanut tuolle rouvalle Antoninuksen antamat selitykset ja pyytänyt, että hän kertoisi kirjeitse tapahtumien kulun aikajärjestyksessä. Omistaja vastasi, että Antoninus oli aluksi lähestynyt häntä hänen vävynsä kautta ja pyytänyt vävyä esittämään hänelle pyynnön eräästä palveluksesta. Antoninus oli pyytänyt rouvaa olemaan suostumatta mihinkään muuhun kuin siihen, että hiippakunnan piispa istuisi vain Fussalassa, ei Togonoetumissa eikä muualla. Tilanomistaja kertoi lisäksi, että Antoninus oli tämän saman pyynnön esittänyt hänelle myös suullisesti. Todistajina tästä olivat hänen vävynsä ja sen paikkakunnan piispa, jossa omistaja oli yksiselitteisen kirjeensä kirjoittanut.

20. Kun sitten tämä kirje oli luettu veljien kuullen, Antoninus meni niin sekaisin, että hän ei kyennyt muuhun kuin huutamaan minulle herjauksia. Priimas oli maininnut minulle Antoninuksen esittäneen valituksia siitä, että silloin kun Fussalan seurakuntaa oli kuultu, heidän uusi piispansa oli ollut siellä läsnä. Niinpä päätettiin, että vielä kolmantena päivänä kuultaisiin erikseen – ja ilman uutta piispaa – vuokratyöläisiä esimiehineen ja johtajineen, mutta niin että tilanvuokraajat eivät olisi paikalla.⁸

---

⁷ Augustinus tarkoittanee Antoninuksen tilalle vihittyä uutta piispaa.

⁸ Vuokratyöläisiä (*coloni*) johtivat esimiehet (*actores*) ja johtajat (*procuratores*), mutta suurtilan vuokrannut *conductor* oli jo niin korkeassa asemassa, että hänen pelättiin painostavan työläisiä haluamaansa suuntaan.

Fussalaan matkustettiin Togonoetumin kautta. Pitkin matkaa pyysin priimakselta, että hän ottaisi suurtilan kristityt takaisin ehtoollisyhteyteen, sillä heidän mellakoidessaan rajusti piispa Antoninusta vastaan priimaksen läsnäollessa, hän oli erottanut Togonoetumin väen ehtoollisyhteydestä. Siksi minä pelkäsin ankarasti, että nuo ihmiset lankeaisivat syrjäseutujen surkeuteen ja joutuisivat lopulliseen perikatoon.⁹ Niin pahasti he olivat jääneet kahden piispan loukkuun, että sain heidän tietää jo joissain kohdin luopuneen kristillisestä uskostaan. Pelkäsin, että hirveä sydämeni haava entisestään laajenisi, joten minulla oli kova kiire saada se hoidetuksi.

21. Tulimme perille Togonoetumiin illalla. Seuraavana päivänä näimme ihmiset kokoontuneina kirkossa. Kun kunnianarvoisa priimas sitten alkoi puunin kielellä saarnata heille piispa Antoninuksen tapauksesta, ihmiset osoittivat mieltään kovalla huudolla. Kun priimas kysyi, miten Antoninus oli heitä loukannut, kun he niin itsepintaisesti häntä vastustivat, ihmiset alkoivat yksi kerrallaan kertoa kärsimyksistään. Kun heitä kehoitettiin antamaan näistä viralliset lausunnot omilla nimillään, he vastasivat, että eivät uskaltaneet paljastaa nimiään Antoninukselle, sillä hän hakisi heidät yksitellen käsiinsä ja tekisi heistä lopun. Kävi lopulta niin, että kun heitä käskettiin tähän tapaan, he jättivät meidät siihen ja lähtivät vihaisesti mölisten pois kirkosta. Kirkkoon ei jäänyt edes yhtä ainutta pyhää sisarta.

Kuka voisi sanoin kuvata sitä pelkoa, jonka valtaan jouduimme: Kristuksen tullessa tuomiolle noiden ihmisten hukkaaminen riippuisi kaulassamme raskaampana kuin se myllynkivi, josta evankeliumissa puhutaan (Matt. 18:6). Priimas sai heidät hädin tuskin takaisin kirkkoon lupaamalla, että hän ei piispaan nimetessään tekisi mitään, mitä he eivät haluaisi.

22. Kun poistuimme jumalanpalveluksen jälkeen kirkosta, pakeillemme tuli kaksi fussalalaista mukanaan kantelu, jossa todettiin, että Fussalaan oli kiirinyt tieto aikeestamme kuulla seurakuntalaisia erikseen, huolimatta siitä, että heidän yksimielinen kantansa oli jo niin monta kertaa tuotu julki. Piispojen tulisi nyt tyytyä siihen. He eivät tulisi yksitellen kertomaan mitään muuta kuin olivat jo kaikki yhdessä ilmaisseet. Mutta jos tämä tapahtui siksi, että haluttiin heidän vihollisensa saavan tietoonsa niiden nimet, jotta hän sitten etsisi heidät käsiinsä, meidän tulisi ymmärtää, että tällainen pykälä veisi heiltä hengen. Eikö muka jo riittänyt, että olimme tappaneet heidän sielunsa antamalla heille Antoninuksen; ei kai Antoninukselle tarvinnut enää luovuttaa heidän ruumiitaankin, jotta hän voisi nekin tappaa? Samassa kantelussa ehdotettiin, että jos meille vain sopii, tulisi juttu ottaa uudelleen käsittelyyn niiden heidän kanteluidensa nojalla, joita he olivat tehneet Antoninusta vastaan Hippo Regiuksessa. Kaikkea muuta, mitä kantelussa ehdotettiin, en nyt aio toistaa tässä.

Koska kantelun ei voitu katsoa edustavan koko seurakunnan mielipidettä, vaan sen olivat laatineet vain yksi tai kaksi tai korkeintaan aivan muutama ihminen, emme katsoneet tarpeelliseksi muuttaa suunnitelmia Fussalaan menosta.

23. Priimas lähti sitten puolenpäivän aikaan Fussalaan sovitun kokoonpanon kera. Minä ja heidän uusi piispansa jäämme Togonoetumiin. Seuraavana päivänä vanhus kuuli Fussalan seurakuntaa kolmannen kerran, ja me lähdimme häntä vastaan paikkaan, johon tiesimme hänen tulevan. Vietimme koko päivän siellä, sillä aikaa kun hän oli Fussalassa. Sieltä he sitten tulivat, piispat ja tuo kunnioitettu vanhus, mukanaan kaikki talletetut tuskanilmaukset ja huudot. Eipä niissä minuakaan juuri säästelty. Fussalalaiset olivat näet kovaan ääneen olleet sitä mieltä, että minun sieti kuulla, että minä olin kaikkien heidän onnettomuuksiensa alkuunpanija, kun olin lähettänyt heille tuon miehen, jonka ansiosta he olivat niin paljon kärsineet, vaikka he eivät olleet häntä sinne pyytäneet.

24. Nyt Antoninukselle lähetettiin kirje, ja hän tuli luoksemme Gilva-nimiseen kylään, johon priimaksen piti tulla hoitamaan erästä sitä seurakuntaa koskevaa asiaa. Antoninus oli saanut sellaiset ohjeet, että hänen olisi tultava kirjeitse nimettyyn paikkaan, kun käsky kävisi. Gilvassa Antoninusta puhuttelivat jopa nekin piispat, jotka hän oli itse pyytänyt lähtemään tuomareiden mukaan Fussalaan ja jotka olivat olleet paikalla näkemässä ja kuulemassa seurakuntaa; me kaikki yritimme vakuuttaa häntä kykyjemme mukaan siitä, että jos hän piti itseään piispana, hänen pitäisi nyt rauhoittua ja paimentaa niitä kyliä, jotka olivat huolineet hänet, aiheuttamatta enää vahinkoa ja häiriötä seurakunnissa. Antoninus vastasi, että ei halunnut niitä kyliä.

---

⁹ Lat. *tristitia rusticana*, nykyään sanottaisiin kenties ”syrjäytymisen aiheuttama masennus”.

Sen sijaan hänen vakaana aikeenaan oli ”mennä johonkin rauhalliseen paikkaan, kauas rahvaasta, pois kaiken kateuden keskeltä ja palvella Jumalaa”. Antoninus sanoi, että jos vain meille sopi, hän haluaisi esitellä todistajiakin tästä aikeestaan, ihmisiä, joille hän oli puhunut suunnitelmistaan, ennen kuin oli nähnyt meidät.

Minä en jaksanut kovin helposti uskoa hänen luonteestaan näin hyviä asioita, joten sanoin hänelle, että jos hän todella oli suunnitellut ja puhunut tällaista, hän varmaan voisi hyvin nähdä sen vaivan, että uhraisi Jumalalle pienen kiitosuhrin. Kiitosuhrin Antoninus voisi antaa sellaisessa muodossa, että hän huojentaisi Fussalan seurakunnan pelot ja vakuuttaisi sen tästä tahdonilmauksesta kirjaamalla aikeensa piispallisiin pöytäkirjoihin. Antoninus vakuutti, että hän ei sanoisi mitään, mikä merkittäisiin pöytäkirjoihin. Kun pyysin häneltä edes jonkinlaisia kirjallisia takeita aikeestaan, hän vastasi, että ei aikonut antaa mitään tuollaisia takeita. Tähän jouduin sanomaan, että hän ei voinut vilpittömästi ajatella palvelevansa Jumalaa, mikäli katsoi parhaaksi jättää Jumalan omistaman seurakunnan moisen pelokkaan hämmennyksen valtaan omia aikeitaan koskien.

25. Antoninus havaitsi nyt, että kaikki piispat painostivat häntä puheillaan, eikä hän kyennyt vastaamaan niihin mitään. Vasta tässä vaiheessa se, minkä hän oli koko ajan kätkenyt sydämeensä, purkautui ulos, ja hän huusi kauhealla äänellä irvissä suin, että mikään ei saisi häntä luopumaan yrityksestään palata Fussalaan keinolla millä hyvänsä.

Tämän kuultuani ryhdyin vaatimaan priimakselta, että nyt olisi saatava kirkon pöytäkirjoihin jotakin siitä Antoninusta koskevasta materiaalista, jota oli talletettu Tegulatassa, jotta siihen voitaisiin viitata apostolisessa istuimessa. ”Minä en anna pöytäkirjoihin mitään lausuntoja”, sanoi Antoninus, nousi raivoissaan pystyyn ja häipyi ulos, mutta tuli heti takaisin, mielenkuohusta vapisten. Hän ilmoitti, että lähtisi Roomaan, apostoliseen istuimeen. Mihin istuimeen hän mahtoi kuvitella meidän lähettävän kaikki häntä koskevat asiakirjat?

26. Nyt ei siis tarvinnut enää kuin laatia ja lähettää pöytäkirjat saatekirjeineen apostolista istuinta varten. Tämän hoidimme kuntoon niin nopeasti kuin kykenimme.

Kas niin! Näin pitkän tarinan olen laatinut kaikkien juutalaisten, pakanoiden ja harhaoppisten ja kaikkien kirkon sisäisten vihamiesten luettavaksi. Kunpa se ei kuitenkaan koituisi niiden turmioksi, jotka ovat vapautuneet harhasta ja saaneet edes vähän hengittää kristillisen ykseyden valoa.¹⁰ Toivon, että heidän korvissaan sana ”katolinen” ei ole muuttunut vastenmieliseksi, ja että heidän heikkoa tilaansa lohduttaisi nyt ainakin se, että heillä ei ole enää piispana tuota Antoninusta, jonka he ovat huutaen torjuneet luotaan viattomien kärsimyksiensä vuoksi.

27. Katsoin tarpeelliseksi kirjoittaa sinulle kaiken tämän, ylhäinen rouva, jotta tietäisit, miten voisit opastaa Antoninusta, jos katsot sen tarpeelliseksi. On paljon parempi tarjota tuolle avun tarpeessa olevalle miehelle ikuisen elämän neuvoja kuin antaa tukea maalliseen elatukseen. Hänelle on paljon vaarallisempaa jäädä vaille ikuisia lahjoituksia, sillä niiden puuttuessa sielu menehtyy, vaikka ruumis voisi hyvin. Antoninuksen pitää luopua halustaan hallita Kristuksen ruumiin jäseniä, jotka on koottu yhteen muiden kärsimyksellä. Sillä hän itse tai kukaan hänen papeistaan tai virkaan vihityistä palvelijoistaan tai muista hänen käskyvallassaan olevista ihmisistä ei joutunut kärsimään donatolaisten aiheuttamia vahinkoja tai haavoja. Hän sen sijaan pääsi sinne rauhan vallitessa, ja on kauhistuttava sanoakin, että tuon rauhan ansiosta hän sai aikaan meidän kristityillemme niin paljon kärsimystä.

Hänelle täytyy riittää ne kylät, jotka Jumala on tahtonut ilman kohua hänelle antaa. Yhdenkin sellaisen kylän nöyrä ja huolellinen johtaminen tuottaa Jumalan edessä suuren palkkion. Mutta Antoninus ei ajattelekaan näin. Hän haluaa löytää ilonsa siitä, että omistaa paljon seurakuntia, välittämättä ihmisparkojen lamaanuttavista (*letalis gemitus*) valituksista ja Kristuksen nimelle koituvasta pilkasta. Hän ei etsi ihmisiä Jumalalle, vaan haluaa ulottaa valtansa kaikkialle. Muutenhan hän ei niin kiihkeästi tahtoisi saada valtaansa niitä ihmisiä, joiden tietää jo kuuluvan Kristukselle.

---

¹⁰ Harhaopilla Augustinus viittaa tässä nimenomaan donatolaisuuteen, jonka piiristä kaikki Fussalan kristitytkin olivat liittyneet katoliseen kirkkoon, piispa Antoninuksen kaitsemiksi.

28. Pyydän, että sinä kerrot nämä asiat hänelle, ja kaiken muunkin, minkä Herra antaa sanottavaksesi. Älä säästele häneltä mitään. Haluaisin todella iloita siitä, että hänen sielunsa tervehtyy. Onhan sinulla ikääkin sen verran enemmän kuin hänellä, että voit aivan hyvin osoittaa hänelle äidillistä hellyyttä. Jos hän elää hyväsydämiselle Jumalalle, ei hän voi halveksia sinunkaan äidillisiä neuvojasi. Minä tiedän, että sinut on Kristuksen kanssa herätetty kuolleista, niin että tavoittelet sitä, mikä on ylhäällä, et sitä mitä on maan päällä.¹¹ Älä siis turhaan varo antamasta kristillisiä neuvoja piispalle, joka tavoittelee sitä, mikä on maan päällä. Sinä etsit tässä maailmassa Jumalaa – hän etsii kirkosta tätä maailmaa.

29. Hän on ehkä puhunut jotain aivan muuta, etkä ehkä usko tätä: hän on ostanut itselleen, ei kirkolle, yksityisiä kartanoita; mies, joka tuli suoraan luostariyhteisöstä piispaksi eikä omistanut muuta kuin päällään olevat vaatteet. Ehkä kysyt, millä rahoilla hän on nämä ostanut. Kunpa voisinkin sanoa, että ne ovat peräisin hänen ryöstöistään, joista Fussalan väki on valittanut kärsineensä. Ei – riistämänsä rahat hän pani heti menemään. Totuus on, että minä annoin hänelle omaksi ja hänen alaistensa elatukseksi Hippon seurakunnan maatilan, joka sijaitsi Fussalan alueella. Antoninus vuokrasi sen sitten eteenpäin, ja koko viisivuotisuusvuokrasumman hän käytti ostaakseen itselleen kiinteistöjä.

Kirjeelleni ei tulisi loppua ollenkaan, jos aikoisin kertoa koko tapauksen: Eräs kiinteistön myyjä laati Antoninuksesta valituksen keisarilliseen tuomioistuimeen. Juttu oli jo menossa oikeuteen, mutta minun ponnistelujeni ansiosta Fussalan taloudenhoitaja (*defensor ecclesiae*) vältti hädin tuskin julkisen häpeän rangaistuksen, kun myyjä oli valittanut, että tuo taloudenhoitaja oli pidättänyt hänet ja pannut selliin. Syyksi myyjä kertoi, että näin hänet saataisiin myymään piispalle asunto pilkkahintaan. Taloudenhoitaja oli jo tunnustanut, että oli toiminut näin piispan käskystä, vaikka Antoninus väittikin, että myyjää ei pidätetty kartanon myyntiin painostamisen takia, vaan jonkin muun syyn tähden.

30. Antoninus osti toisenkin pienen tilan yksityisomaisuudekseen, mutta en tiedä millä rahalla. Joka tapauksessa tälläkin maatilalla, jonka hän omisti puoliksi yhtiökumppaninsa kanssa, hän omi itselleen koko tilan tuoton ja purki omaan käyttöönsä yhteisen päärakennuksen kattotiilet. Antoninuksen menettely käy ilmi yhtiökumppanin kantelusta, jonka luin, kun juttu oli minun arvioitavanani. Kuuntelin kantelun, katsoin sen pitäväksi ja käskin palauttaa rahat. Kumppani luovutti minulle myös veljensä kirjeen, joka luettiin tuossa käsittelyssä. Kirjeen mukaan piispa oli painostanut tuota miestä myymään osuutensa piispalle, mutta yhtiökumppanin veli ei ollut koskaan saanut tuota myyntisummaa. Mutta koska en katsonut riittävästi osoitetuksi, että kirje todella oli yhtiökumppanin veljeltä, jouduin sovittelemaan riidan noiden kahden läsnäolevan välillä, Antoninuksen ja hänen yhtiökumppaninsa, ja lykkäämään toistaiseksi poissaolevan osapuolen vaatimukset.

31. Antoninus joutui kuitenkin antamaan oman osuutensa tuosta tilasta eräälle toiselle, jonka talon hän oli purkanut ja kuljettanut kaiken rakennuskelpoisen materiaalin oman asuntonsa tarpeiksi. Minä vetosin tuohon mieheen, että hän ei kantelisi ja valittaisi omasta piispastaan minun tuomioistuimeeni. Niinpä asia ratkaistiin noiden kahden välillä yksityisellä sovittelulla niin, että puretun talon omistaja sai Antoninukselta osuuden tuosta edellä mainitusta tilasta, ja tämä kattaisi hänen kärsimänsä tappiot.

Ja nyt tuo piispa, entinen rutiköyhä askeettivelj, sanoo Fussalan ihmisille: ”Antakaa minulle takaisin taloni, jonka rakensin teidän kyläänne!” Aikanaan tuo talo rakennettiin muka kirkolle eikä hänelle, ja sen rahoitukseen käytettiin muka ihmisten hyvyttä ja rehellisiä kolehtituloja, vaikka rahat olivat oikeasti ryöstösaalista. Jokaikinen nurkka hänen talossaan on todistettavasti peräisin muiden rakennuksista, ja voidaan jopa osoittaa ne paikat, mistä tavara on peräisin.

32. Kaikesta tästä nousee vielä erillisenä ongelmana se, minkä olen tahtonut jakaa sinunkin murheeksesi, arvon rouva: minä kasvatin tuon nuorukaisen luostariyhteisössäni, eikä hänellä siihen muuttaessaan ollut antaa minkäänlaista perintöä köyhien jaettavaksi tai yhteisön hyväksi – ja nyt hän kerskailee kartanoistaan ja hienosta talostaan, niin kuin ne olisivat hänen omaisuuttaan. Kaiken lisäksi hän ei tyydy siihen, että omisi itselleen talot ja tavarat, vaan tahtoo itselleen jopa Kristuksen lauman, ja kuulua näin siihen joukkoon, josta apostoli kirjoittaa: he ”ovat kiinnostuneita vain omasta edustaan eivätkä Jeesuksen

---

¹¹ Ks. Kol. 3:1–2.

Kristuksen asiasta” (Fil. 2:21). Tämän sydämeni haavan syvyyden tietää vain hän, jolla on valta se parantaa.

33. Pyydän sinua, Kristuksen ja hänen laupeutensa ja oikeutensa nimessä, että autat minua tässä asiassa, Kristuksen ja hänen kirkkonsa tähden. Olen tahtonut kertoa sinulle asiasta, kenties pidemmästi kuin on kohtuullista; ei siksi, että voisit häntä vihata, vaan että voisit häntä aidosti ja hengellisesti opastaa niin paljon kuin vain Jumala suo, etkä anna hänen olla enää vahingoksi itselleen. Kenelle muullekaan hän olisi enempää vahingoksi kuin itselleen, kun hän pyrkii häiriköimään ja hajottamaan seurakuntaa, joka hänen tulisi voittaa Kristukselle eikä itselleen? Uskon, että hän tottelee sinua, hyvä ja oikeamielinen rouva, eikä heittäydy ylenkatseelliseksi sinua kohtaan, jos vain kaiken laupeuden lähde on nähnyt runsaat ja monet kyyneleeni, jotka olen hänen puolestaan vuodattanut.

III

Kirje 208 Felicialle

Älä eroa kirkosta pappien ja piispojen aiheuttamien skandaalien takia

Pohjois-Afrikan seurakunnissa ei kaikki aina mennyt ihan niin kuin olisi pitänyt. Kirje on kirjoitettu vuoden 422 lopulla tai alkuvuodesta 423 ja se liittyy todennäköisesti skandaaliin, jonka aiheutti Augustinuksen Fussalan piispaksi nimittämä ja sittemmin kelvottomaksi tyranniksi osoittautunut Antoninus. Felicia puolestaan oli lupaukset antanut askeetti. Askeesi-ideaali näkyy erityisesti kirjeen lopussa: askeesia pidettiin välineenä hengellisen elämän syventämiselle.

Augustinus toteaa, että kirkossa on aikojen loppuun asti hyviä ja pahoja paimenia. Kristittyjen ei pidä perustaa uskoaan edes hyvien paimenten varaan, vaan Herran, jonka verellä heidät on lunastettu.

Tapansa mukaan Augustinus pyörittelee tässäkin kirjeessä yhtä ja samaa sanaa hieman eri merkityksessä. Latinan sana scandalum (verbi scandalor) tulee kreikasta, missä se tarkoittaa kompastuskiveä, kaatumisen tai lankeemuksen aiheuttajaa, loukkausta, viettelystä, häväistysjuttua ja skandaalia. Koska suomen kielessä ei ole sanaa, joka kattaisi kaikki tämän sanan merkitykset, on se uusimmassa raamatunkäännöksessä käännetty monin eri tavoin. Samoin on tehty tässäkin käännöksessä.

Augustinus tervehtii Herrassa Feliciaa, Kristuksen jäsenten joukossa arvostettua tytärtään.

1. Ajatellen sinun uskoasi ja toisten ihmisten heikkoutta tai vääryyttä en ihmettele, että olet hämmentynyt, sillä tunnustaaahan pyhä apostolikin, sydänjuuriaan täynnä rakkautta: *Jos joku on heikko, niin minäkin olen heikko. Jos joku lankeaa, se polttaa minua* (2 Kor 11:29). Koska tämä asia satuttaa minuakin ja olen huolissani pelastuksestasi Kristuksessa, ajattelin lähettää Sinun Pyhyydellesi tämän kirjeen, toisaalta lohdutukseksi, toisaalta kehotukseksi. Herramme Jeesuksen Kristuksen ruumiissa, joka on hänen Kirkkonsa ja jossa hänen jäsenensä ovat yhtä, olet meille hyvin läheinen, sinua rakastetaan sen arvostettuna jäsenenä ja sinä elät kanssamme hänen Pyhässä Hengessään.

2. Älä siis ole enempää huolissasi näistä skandaaleista. Meille on etukäteen kerrottu, että niitä tulee, jotta me niiden tullessa muistaisimme, että niiden tuleminen on ennustettu, emmekä niin paljon järkyttyisi niistä. Sillä itse Herra on evankeliumissa sanonut näin: *Voi maailmaa niiden takia, jotka aiheuttavat lankeamisia! Viettelysten täytyy kyllä tulla, mutta voi sitä ihmistä, jonka kautta viettely tulee!* (Matt 18:7). Keitä ovat nämä ihmiset, elleivät niitä, joista apostoli sanoo: *”He etsivät vain omaa etuaan eivätkä Jeesuksen Kristuksen asiaa”* (Fil 2:21). On siis olemassa sellaisia ihmisiä, jotka hoitavat paimenen tehtävää huolehtiakseen Kristuksen laumoista, toiset taas ovat samassa tehtävässä nauttiakseen ajallisista kunnianosoituksista ja maallisista eduista. Katolisessa kirkossa on välttämättä aina aikojen loppuun ja Herran tuomioon asti kummankinlaisia paimenia, ja yksien kuollessa toisia syntyy tilalle. Jos siis jo apostolien aikaan oli sellaisia valeveljiä, joiden keskellä apostoli huokaili: *”Olen ollut vaarassa valeveljien parissa”* (2 Kor 11:26) – eikä hän silti erottanut heitä ylimielisesti, vaan kesti heitä kärsivällisesti – eikö olekin selviö, että heitä on myös meidän aikanamme? Sanoohan Herra avoimesti tästä ajasta, joka rientää kohti loppuaan: *”Kun laittomuus lisääntyy, monien rakkaus kylmenee.”* Jatkon on kuitenkin tarkoitus lohduttaa ja innostaa meitä: *”Joka kestää loppuun asti, pelastuu”* (Matt 24:12–13).

3. Samalla tavalla kuin on olemassa hyviä ja pahoja paimenia, niin laumoissakin on hyviä ja pahoja jäseniä. Hyviä nimitetään lampaiksi, pahoja taas kutsutaan vuohiksi. Kuitenkin ne laiduntavat yhdessä ja sekaisin, kunnes paimenten päällikkö tulee, hän, jota kutsutaan nimellä *yksi paimen* (Joh 10:16). Paimenen tavoin hän lupauksensa mukaan erottaa lampaat vuoista (Matt 25:32). Meille hän on antanut tehtäväksi koota lauman, itselleen hän on jättänyt erottelutehtävän, sillä vain se saa erotella, joka ei voi erehtyä. Sillä ne ylimieliset palvelijat, jotka kevyesti tohtivat erotella lampaista ja vuoista ennen aikojaan, ovat itse joutuneet eroon katolisen kirkon yhteydestä. Sillä kuinka heillä, jotka hajaannus on saastuttanut, olisi puhdas lauma?

4. Meidän pitää siis pysyä ykseydessä eikä hylätä Herran peltoa akanoiden aiheuttamien loukkausten takia. Pikemminkin meidän pitää pysyä viljana tuuletuksen päättymiseen saakka ja sietää hajotettuja korsia olemalla itse rakkauden painona.¹² Sanoohan Paimenemme itse evankeliumissa hyvistä paimenista näin: nähdessämme heidän hyvät tekonsa ei meidän pidä panna toivoamme heihin, vaan ylistää sitä joka on tehnyt heistä sellaisia, eli Isää, joka on taivaissa. Pahoista hän sanoo (käyttäen kirjanoppineita ja fariseuksia vertauskuvana), että he opettavat oikein ja tekevät väärin.

5. Hyvistä paimenista hän sanoo näin: *”Te olette maailman valo. Ei kaupunki voi pysyä kätkössä, jos se on ylhäällä vuorella. Eikä lamppua, kun se sytytetään, panna vakan alle, vaan lampunjalkaan. Siitä sen valo loistaa kaikille huoneessa oleville. Näin loistakoon teidänkin valonne ihmisille, jotta he näkisivät teidän hyvät tekonne ja ylistäisivät Isäänne, joka on taivaissa”* (Matt 5:14–16). Pahoista paimenista hän varoittaa lampaista näin: *”Mooseksen istuin on nyt lainopettajien ja fariseusten hallussa. Tehkää siis niin kuin he sanovat ja noudattakaa heidän opetustaan. Älkää kuitenkaan ottako oppia heidän teoistaan, sillä he puhuvat yhtä ja tekevät toista”* (Matt 23:2-3). Näin Kristuksen lampaat kuulevat Hänen äänensä myös väärin opettajien puhuessa eivätkä jätä yhteistä laumaa, sillä se hyvä, minkä he kuulevat näiden sanovan, ei ole näiden omaa, vaan Kristuksen. Niin lampaat laiduntavat turvassa ja saavat ravintoa Herran laitumilla myös pahojen paimenten välityksellä. He eivät kuitenkaan toimi niin kuin nämä, teot kun ovat näiden omia, eivät Kristuksen. Nähdessään hyviä paimenia he kuulemisen lisäksi myös ottavat mallia näiden teoista. Näiden joukkoon kuului apostoli, joka sanoi: *”Seuratkaa minun esimerkkiäni, niin kuin minäkin seuraan Kristusta”* (1 Kor 11:1). Hän oli lamppu, jonka oli sytyttänyt ikuinen Valo, itse Herra Jeesus Kristus. Hänet asetettiin lampunjalkaan, koska hän kerskasi hänen rististään, niin kuin hän sanoikin: *”Minä taas en ikinä tahdo kerskailla mistään muusta kuin meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen rististä”* (Gal 6:14). Eikä hän etsinyt omaansa, vaan sitä mikä on Jeesuksen Kristuksen. Vaikka hän kehotti niitä, jotka oli synnyttänyt evankeliumin kautta, seuraamaan itseään, hän kuitenkin moitti ankarasti niitä, jotka apostolien nimissä aikaansaivat hajaannusta ja nuhteli niitä jotka sanoivat: *”Minä olen Paavalin puolella.”* Hän lisäsi: *”Onko ehkä Paavali ristiinnaulittu teidän puolestanne? Paavalinko nimeen teidät on kastettu?”* (1 Kor 1:12–13).

6. Tästä kaikesta ymmärrämme, että hyviä paimenia ovat ne, jotka eivät etsi omaansa vaan sitä mikä on Jeesuksen Kristuksen. Ymmärrämme myös, että hyviä lampaista ovat ne, jotka noudattavat hyvien paimenten esimerkkiä, mutta eivät silti perusta toivoaan niiden varaan jotka ovat työllään koonneet heidät, vaan Herraan, jonka verellä heidät on lunastettu. Kohdatessaan joskus pahoja paimenia he toimivat seuraavasti: jos nämä saarnaavat Kristuksen oppia, mutta silti tekevät pahoja töitä, he toimivat näiden opetuksen mukaan, mutta eivät noudata heidän tekojaan; kuitenkin he eivät jätä yhteistä laidunta vääryyden lasten takia. Sillä katolisessa kirkossa on sekä hyviä että pahoja ihmisiä. Lupauksen mukaan kirkko on laajennut ja levinnyt kaikkien kansojen joukkoon niin kuin apostoli sanoo: *”Kaikkiialla maailmassa on se kantanut hedelmää ja kasvanut”* (Kol 1:6), toisin kuin Donatuksen ryhmä, joka toimii pelkästään Afrikassa. Erossa katolisesta kirkosta he eivät voi olla hyviä niin kauan kuin ovat sitä vastaan. Vaikka jotkut heistä vaikuttavat erinomaisilta, kun heitä tapaa, jakautuminen itsessään tekee heistä pahoja. Sanoohan Herra: *”Joka ei ole minun puolellani, on minua vastaan, ja joka ei yhdessä minun kanssani kokoa, se hajottaa”* (Matt 12:30).

7. Siksi kehotankin sinua, syystä arvostettava rouva ja Kristuksen jäsenten joukossa kunnioitettu tytär, pitämään uskollisesti kiinni siitä, mitä Herra on sinulle antanut. Rakasta häntä koko sydämeäsi ja rakasta

---

¹² Jyvät ja akanat erotettiin tuulen avulla: kevyet akanat lensivät pois ja painavat jyvät jäivät jäljelle. Vanha suomalainen sana tälle prosessille on *pohtiminen*.

hänen kirkkooan, joka ei salli sinun kadottaa neitsyytesi hedelmää kadotettujen kanssa ja kuolla. Jos jätät tämän maailman erossa Kristuksen ruumiin yhteydestä, ei oman ruumiisi koskemattomuus hyödytä sinua millään tavalla. Jumala, joka on täynnä sääliväisyyttä, on tehnyt sinulle niin kuin evankeliumissa lukee; kun kutsuvieraat kieltäytyivät tulemasta juhlaillalliselle ja keksivät selityksiä, isäntä sanoi palvelijoilleen muun muassa näin: ”*Menkää teille ja toreille ja pakottakaa ne, joita tapaatte, tulemaan sisään*” (Matt 22:9).

Vaikka sinun pitääkin vilpittömästi rakastaa niitä hyviä palvelijoita, joitten työn kautta sinut on pakotettu tulemaan sisään, tulee sinun kuitenkin laittaa toivosi juhlaillallisen valmistajaan, joka on saanut sinut liikkeelle kohti ikuista ja autuasta elämää. Kun jätät hänen hoitoonsa sydämesi, suunnitelmasi, pyhän neitsyytesi, uskosi, toivosi ja rakkautesi, eivät skandaalit hetkauta sinua. Niitä kyllä riittää loppuun asti. Kun pysyt lujasti uskossa, sinä pelastut ja saat kerskua Herrassa pysyen hänen ruumiinsa yhteydessä loppuun asti.

Kirjoita minulle, millä mielellä otit vastaan sen huolenpidon, jota olen koettanut ilmaista kirjeessäni. Jumalan laupeus ja armo suojelkoot sinua aina.

IV

Aug. ep. Io. tr. 1, 12

Ne, jotka loukkaantuvat Kristukseen, ovat ikään kuin sellaisia, jotka palavat auringossa. Ne taas, jotka loukkaantuvat kirkkoon, ovat niitä, joita kuunvalo vaivaa. Psalmisahan sanotaan: Päivällä ei aurinko vahingoita sinua eikä kuunvalo yöllä (Ps. 121:6). Tämä tarkoittaa, että jos teillä on rakkaus, ette loukkaannu Kristukseen ettekä kirkkoon: et hylkää Kristusta etkä kirkkoa. Jos joku hylkää kirkon, miten hän voisi olla Kristuksessa, kun hän ei enää ole Kristuksen jäsen? Miten hän voi olla Kristuksessa, kun hän ei enää ole Kristuksen ruumiissa? Ne joutuvat siis lankeemukseen, jotka hylkäävät joko Kristuksen tai kirkon. Mistä tiedämme, että psalmissa ("päivällä ei aurinko vahingoita sinua eikä kuunvalo yöllä") tarkoitetaan palamisella tällaista loukkaantumista? Huomaa ensiksikin samanlainen kokemus. Se, jota aurinko polttaa, sanoo: en kestä, en pysty olemaan, ja sitten hän vetäytyy varjoon. Samoin ne, jotka eivät siedä kirkossa jotain, vetäytyvät pois Kristuksen nimestä tai kirkosta, ja näin loukkaantuvat niistä. [...]

Mutta keitä sitten kiusaa kirkko niin kuin kuunvalo yöllä? Ihmisiä, jotka ryhtyvät skismaan. Käyttäähän apostolikin tällaisia sanoja: Jos joku on heikko, niin minäkin olen heikko. Jos joku lankeaa, se polttaa minua (2. Kor. 11:29). Miten siis ihmisessä, joka rakastaa veljeään, ei ole aihetta lankeemukseen? Siksi, että se, joka rakastaa veljeään, sietää kaiken ykseyden tähden. Siksi, että rakkauden ykseydestä löytyy veljellinen rakkaus. Jos sinua loukkaa joku paha ihminen, tai joku jota luulet tai kuvittelet pahaksi, hylkäätkö sen takia suuren joukon hyviä ihmisiä?

Kysyn, millaista oli se veljellinen rakkaus, joka näissä tyypeissä tulee ilmeiseksi. He syyttävät afrikkalaisia, ja ovat sitten hylänneet koko maailman. Eikö koko maailmassa muka ole yhtään pyhiä? Kun eivät ole teistä kuulleet, ovat varmaan menneet suoraa päätä kadotukseen? Voi, kunpa rakastaisitte veljiä, silloin teissä ei olisi aihetta lankeemukseen.

V

Aug. ep. Io. tr. 7, 6

Tässä kirjeessä sanotaan molemmat asiat: ”Rakkaus on Jumalasta” ja ”Rakkaus on Jumala”. Isä on ainoa, josta Raamattu ei käytä sanoja ”Jumala Jumalasta”. Kun siis kuulet ilmaisun ”Jumalasta”, sillä tarkoitetaan joko Poikaa tai Pyhää Henkeä. Mutta koska apostoli sanoo: ”Jumala on vuodattanut rakkautensa meidän sydämiimme antamalla meille Pyhän Hengen” (Room. 5:5), meidän pitää ymmärtää, että nimenomaan rakkaudessa on Pyhä Henki. Hän on se Pyhä Henki, jota pahat ihmiset eivät voi ottaa vastaan. Hän on se lähde, josta Raamattu sanoo: ”Oman lähteesi vesi olkoon sinun, älä anna toisten olla siitä osallisia” (vrt. Sananl. 5:16). Kaikki ne, jotka eivät rakasta Jumalaa, ovat noita toisia ja antikristuksia. Ja vaikka he astuvat sisään kirkkoihin, ei heitä voi laskea Jumalan lapsiin kuuluviksi. Tuo elämän lähde ei kuulu heille.

Paha ihminenkin voi kyllä ottaa vastaan kasteen. Paha ihminenkin voi saada profetian. Tiedämme kuningas Saulin saaneen profetian. Vaikka hän vainosi pyhää Daavidia, hän täyttyi profetian hengestä ja alkoi profetoida. Paha ihminen voi myös ottaa vastaan Herran ruumiin ja veren sakramentin. ”Joka arvottomasti syö ja juo, syö ja juo itselleen tuomion” (ks. 1. Kor. 11:29). Paha ihminen voi myös kantaa Kristuksen nimeä eli pahaa ihmistä voidaan myös kutsua kristityksi. Tällaisista ihmisistä on sanottu: ”He tahrasivat

Jumalansa nimen” (ks. Hes. 36:20). Pahat ihmiset voivat siis ottaa vastaan tällaisia pyhiä asioita. Ainoastaan rakkautta ei voi pahalla ihmisellä olla. Tämä on erityinen lahja, tämä on ainutlaatuinen lähde. Siitä Jumalan Henki kehottaa teitä juomaan. Jumalan Henki kehottaa teitä juomaan hänestä itsestään.